

15. SKARGA HIOBA

(Księga Hioba)

Zbiór starotestamentowych pism mądrościowych

Po obszernym zbiorze różnorodnych ksiąg historycznych, spotykamy w Piśmie Świętym Starego Testamentu specyficzną kolekcję literacką. Są to pisma mądrościowe, do których zaliczamy następujące księgi: Hioba, Psalmów, Przysłów, Koheleta, Pieśń nad Pieśniami, Mądrość i Mądrość Syracha (Mądrość Syracydesa). Wymienione pisma, w przyjętym przez Kościół układzie ksiąg biblijnych, zostały umieszczone między grupą ksiąg historycznych (Joz – 2 Mch) a księgami prorockimi (Iz – Ml). W „Biblii hebrajskiej” literatura mądrościowa znajduje się po księgach prorockich, w zbiorze Pism (hebr. Ketubim), jednak należy pamiętać, że w jej kanonie nie ma Księgi Mądrości oraz Mądrości Syracha. Mówiąc o biblijnej literaturze mądrościowej, trzeba wspomnieć o dużo szerszym zjawisku, jakim był nurt mądrościowy, którego ślady można odnaleźć w wielu innych księgach Starego Testamentu. Pisma mądrościowe wyróżniają się zdecydowanie na tle pozostałych ksiąg Starego Testamentu, które poprzez refleksję historyczno – teologiczną nad dziejami Narodu Wybranego ukazują bieg i sens historii zbawienia. Księgi mądrościowe podejmują rozważania nad całym stwórczym dziełem Boga, zwłaszcza w odniesieniu do ludzkiego życia, w jego wymiarze jednostkowym i społecznym. Autorzy literatury mądrościowej dostrzegają, że pomimo przemian w otaczającej człowieka rzeczywistości jego natura pozostaje taka sama. Z tego też powodu przesłanie ksiąg mądrościowych ma charakter ponadczasowy, a więc aktualny również dla nas.

Charakter biblijnej mądrości

Treść biblijnych ksiąg mądrościowych w dużej mierze wypływa z ludzkiego doświadczenia i wnikliwej obserwacji złożonej struktury świata, a także zachodzących w nim procesów. Autorzy tych ksiąg znają również, często dużo starsze, tradycje mądrościowe, pochodzące z Egiptu, Mezopotamii czy Kanaanu. Jednak należy pamiętać, że biblijni myśliciele, korzystając z różnorodnych źródeł poznania otaczającej ich rzeczywistości, opracowują myśl pogańską zgodnie ze swoją wiarą. Biblijni twórcy odkrywają mądrość w złożoności świata i ukazują ją jako stwórcze dzieło Boga, który kieruje całym stworzeniem (Prz 8,22-31). Biblijna mądrość nie polega na gromadzeniu wielkiej wiedzy, ale na umiejętności dobrego życia. Posiadanie daru mądrości, do zdobycia którego zachęca Pismo Święte, to umiejętność odróżniania dobra od zła, sprawiedliwego postępowania oraz znajdowania radości i szczęścia w zwyczajnym, codziennym życiu. Pierwszym krokiem wiodącym do uzyskania tak rozumianej mądrości jest bojaźń Boża, która polega na zawierzeniu Bogu i respekcie dla Jego woli. Zatem każdy człowiek, podobnie jak król Salomon, może podążać drogami mądrości.

Treść Księgi Hioba

Po tym ogólnym wprowadzeniu do biblijnej literatury mądrościowej przejdźmy do pierwszej z ksiąg. Księga Hioba podejmuje próbę wyjaśnienia wielkiego problemu, jakim jest doświadczenie niezawinionego cierpienia, które spada na człowieka sprawiedliwego i pobożnego. Możliwe, że podstawą dla tego szczególnego poematu religijno – filozoficznego było pierwotne opowiadanie o cierpiącym Hiobie, który żył na starożytnym wschodzie. Główny bohater traci dzieci, majątek, a sam zostaje dotknięty chorobą trądu. Na wieść o nieszczęściu, jakiego doświadczył, przybywają jego trzej przyjaciele (Elifaz, Bildad i Sofar), którzy nie widzą innej możliwości wyjaśnienia tego, co się stało, jak tylko przez odwołanie się do powszechnie przyjmowanej tezy o odpłacie. Przyjaciele Hioba są przekonani, że dramat, jakiego doświadczył główny bohater, stanowi karę Bożą za grzechy, których musiał się dopuścić, ale do których nie chce się szczerze przyznać. Z tym błędnym mniemaniem, pokutującym zresztą i dzisiaj, zmagają się autor Księgi Hioba. A zatem stare opowiadanie z Mezopotamii, zostało gruntownie przepracowane przez autora natchnionego w duchu religii monoteistycznej, wpisując się w tym samym nurcie mądrościowej debaty na temat niezawinionego

cierpienia. Poemat, stanowiący trzon dyskusji nad tym wymiarem ludzkiego losu, znajduje się w centralnej części literackiej struktury Księgi Hioba, którą rozpoczyna i kończy wspomniana opowieść prozą o życiu sprawiedliwego Hioba.

Reakcja Hioba na przygniatające go cierpienie

Najpierw trzeba sobie uświadomić, że Hiob nie wie, iż doświadczane przez niego dotkliwe cierpienia, stanowią dopuszczoną przez Boga próbę. Jednak trzeba podkreślić, że główny bohater cierpi niewinnie, pozostając cały czas człowiekiem sprawiedliwym i pobożnym, a dzięki tej postawie kształtuje się w nim prawdziwie dojrzała wiara. Hiob w sytuacji przedłużającego się cierpienia stawia pytania o sens swojego życia. On nas uczy, że człowiek cierpiący ma prawo stawiać fundamentalne pytania i głośno skarżyć się na los, który stał się jego udziałem. Biblijny Hiob, doświadczany kolejnymi nieszczęściami, pozostaje jednak niezachwiany w swojej wierności Bogu, choć nie rozumie przyczyn ani sensu tego, co go spotkało. Dramat sprawiedliwego Hioba ukazuje, że dotkliwsze od cierpień fizycznych mogą być udręki duchowe, które rodzą pytanie o sens życia wypełnionego cierpieniem, a także o naturę Boga, który to cierpienie dopuszcza.

Próba wyjaśnienia niezawinionego cierpienia

Hiob, skarżąc się Bogu na swój los, za najboleśniejse uważał milczenie Stwórcy. Jednak paradoksalnie właśnie ta sytuacja pomogła mu ukształtować w sobie postawę wiary, która bezwarunkowo ufa i polega na Bogu, choć Jego działanie w życiu ludzkim pozostaje niepojęta tajemnicą. Hiob, wyrzucając z siebie skargę, odwołuje się do trybunału Boga, by u Niego samego wyjaśnić to, co go spotkało. Bóg odpowiada na pełną determinacji i zaangażowania postawę Hioba. Tytułowy bohater, doświadczając objawienia się Stwórcy, pojmując, że cierpienie niezawinione mieści się w Bożym planie zbawienia, chociaż pozostaje dla człowieka tajemnicą nie do pojęcia. Teraz Hiob, który bardzo przeżywał milczenie Boga, ujrzał swego Stwórcę oczyma duszy i odczuł Jego bliskość. Odtąd już się na nic nie skarży, milczy, a jego postawa jest wyrazem przyjęcia daru żywej wiary. Zaczyna rozumieć, że nie pojmował zamysłów Boga, dlatego uznaje swój błąd i czyni pokutę (Hi 40,1-5; 42,1-6). Zakończenie księgi, pisane prozą, potwierdza, że Stwórca nie chciał cierpień Hioba dla nich samych. Kiedy tylko jego wiara przetrwała wszelkie próby, Bóg przywrócił mu wszystko co stracił.

Trudny problem cierpienia niezasażonego znajdzie swoje częściowe rozwiązanie w nurcie myśli prorockiej i mądrościowej Starego Testamentu, gdzie odpłata i rekompensata dla niewinnie cierpiących dokona się w wiecznej szczęśliwości po śmierci. Księga Hioba niosła słowa otuchy Izraelitom, którzy w swoich dziejach często doświadczali bolesnych prób i krwawych prześladowań. Pismo to stanowi bardzo ważny etap w zgłębianiu tajemnicy niezawinionego cierpienia. Jego pełny sens został odsłonięty w zbawczym dziele Jezusa Chrystusa, w który niezasażona męka i cierpienie krzyża stały się drogą do chwały zmartwychwstania.